

IN MEMORIAM

Prof. Dr. Kárpáti István Dr. Sc. (1924-1989)

Baján született, 1924. április 9-én. Elemi- és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karán szerzett természetrajz és földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet. Greguss Pál professzor, visszaemlékezéseiben, kiváló tanítványai között jegyzi. Nála és Princz professzornál doktorált 25 esztendőskorában a Dunai- Alföld ligeterdeiről írott disszertációjával.

Már diákévei alatt botanikával foglalkozott. Önletrajzi írásaiiban megemlíti a halofit vegetáció társulási és termőhelyi jellemzőinek kutatását a szegedi Fehér-tavon és a halasi Sós-tón, de személyes elbeszéléseiből tudunk Baja környéki homoki és ártéri tanulmányairól. Tulajdonképpen 13 évesen lett botanikus, amikor Baja mellett megtalálta a *Spiranthes spiralis*t, és azt Soó Rezső professzornal közölte. Utolsó egyetemi éve alatt az Alföldi Tudományos Intézet tiszteletdíjas titkára, a Fehér-tavi monográfia munkaközösség biológus tagja volt. Akaratereje és munkabírása, mely egész életén, az utolsó percig végigkísérte, már ezidőben megnyilatkozott.

Szakmai pályafutását 1950. február elsején kezdte meg Vácraátóton, az akkori Biológiai Kutató Állomás ösztöndíjasaként. Kezdetben a Természettudományi Múzeum fennhatósága alatt dolgozott, majd az intézet 1954-ben az MTA kötelékébe került, s ő tudományos munkatárs lett. Vácraátót jelentette maga és felesége, dr. Nagy Veronika számára a boldog ifjúkört, a gyermeknevelés örömeit, a sokakat magasan ívelő szakmai pályára repítő, Zólyomi akadémikus vezette családiás műhelyt.

Amellett, hogy a Vácraátói környéki mészkedvelő homokpuszták geobotanikai kutatását végezte, munkája mindinkább a vizek, ártéri szintek vegetációjának termőhelyi, társulási- és syndinamikai elemzésére irányult. 1950-ben ugyanis ő az országos botanikai célkitűzések között, a Duna ártér szintjeinek kutatását, vegetációtérképezését kapta feladatul.

1951-től rendszeresen foglalkozott a növénytársulások évi periódusos és szukcessziós változásaival. Mészkedvelő pusztagyep fitomassza-produkció-és éves periodikus ritmus vizsgálati módszerét az olasz Tomaselli professzor egyetemi tankönyvében részletesen referálta.

1957-ben lett a biológia tudomány kandidátusa "A magyarországi Dunaáértér ligeterdeinek cönológiai viszonyai" c. értekezésével. Az erdészeti és vízügyi gyakorlattal egy életen át tartó szoros együttműködése ekkor kezdett kialakulni. Ligeterdő tipológiai beosztását átvette az erdészeti gyakorlat. Az ártéri szinteken végzett synökológiai, produktóbiológiai eredményeit a vízügyi biotechnika hasznosítja.

1964-ben kinevezték a később egyetemmé szerveződő Keszthelyi Agrártudományi Főiskola tanszékvezetői egyetemi docensévé. Feladata lett az önálló Növénytani és Növényélettani Tanszék létrehozása, tan- és kísérletügyi felszerelése, oktató- és kutatómunkájának megindítása, széleskörű kapcsolatrendszerének kiépítése. 1973-ban lett professzor, s mindvégig oktatói szigoráról híres, kemény, de humánus vezető volt. Kitartó, megfontoltan nyilatkozó egyénisége fokozta tekintélyét. Intézményi, társadalmi feladatokon kívül a magasabb szintű vezetésben sosem vett részt, de munkahelyének egyik legerősebb tanszékét alakította ki, mely napjainkban az MTA tudományos ösztöndíjas képző helyeként működik.

1974-ben lett a biológia tudomány doktora. Értekezésének címe: "Magyarországi ártéri szintek és vizek vegetációjának synökológiai és produktóbiológiai viszonyai". Részt vett a magyarországi növényfajok ökológiai besorolásában (bioindikáció), ezen belül maga vezette a ruderalis gyomok besorolását végző munkacsoportot. A vegetáció szünantropizációjának, ruderalizálódásának kérdései később is rendszeresen foglalkoztatták. A tanszék diszeplináris kutatásából fejlődött ki balatoni és kis-balatoni vízi, moesári makrofitonok ökológiai, fitomassza-termelési és tápanyagforgalmi vizsgálata, mely tovább szélesedett Magyarország többi nagy vízének kutatása, illetve számos gyakorlati alkalmazás irányába. Már az előtanulmányok idején (1967) kifejtette a bős-nagymarosi erőműrendszer várható, kedvezőtlen környezeti hatásaira vonatkozó nézeteit, ahogy azt tette élete utolsó - több évtizedes drávai kutatásait betetőző - munkájában, a djurdjeváci vízlépeső szakvéleményezése során. Tanulmányozta a Balaton vízminősége megóvásának lehetőségeit: ellenezte az idegen vízgyűjtőterületről való vízpótlást, vizsgálta a hínárosodást, az eutrofizáció jelenségeit, a kis-balatoni vízminőségjavító tározórendszer üzemelésének biológiai megalapozását. A Balaton és a Fertő nádasállományait synökológiai alapkérdések, vízminőségvédelem és nádgazdasági szempontok szerint kutatta munkacsoportja élén. Vízi-biotechnikai vízügyi szabványok kidolgozásában vett részt. Bevezette és rendszeresen alkalmazta a vízi és moesári növényállományok térképezésében a légi fotózást.

Mezőgazdasági botanikai kutatásai során Magyarország agroökológiai potenciáljának felmérésében az előszakosan vízzel borított területeket értékelte. Gyömnővények bioindikációjára vonatkozóan kidolgozta hollygátás- és taposástűrési skálákat. A szeptális vegetáció aspektusait, Magyarország rét-legelő és gyomnövénytársulásait értékelő munkái alapvető fontosságúak. Magyarország Kultúrlórája szerkesztő bizottságának tagja, több kötetnek társszerzője volt.

Életművét 150-nél több cikke, könyvrészlete, egyetemi jegyzete örökíti meg magyarul és idegen nyelveken. Számos előadást tartott hazai és külföldi ökológiai, botanikai rendezvényeken. Nemzetközi kapcsolatai kiterjedtek voltak: szíves, segítőkész vendéglátó, a legjobban rászoruló - a fiatalok - támogatója volt. Első tanulmányútjai az Illyricumba és a Mediterraneumba vezettek. Kutatómunkája nemzetközi szintű vitéhez szükséges hivatalos tanulmányútjain a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem, az MTA, később már külföldi botanikai és ökológiai társaságok, kutatóhelyek és egyetemek anyagi és erkölcsi támogatását élvezte. A jelentősebbek között jegyezte albán, osztrák, csehszlovák, finn, francia, japán, NDK és NSZK olasz, szovjet tanulmányútjait.

Megalakulása óta tagja volt az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága elnökségének. Tevékenysége, melyet a Környezetvédelmi és Tájhasznosítási Koordinációs Tanács, majd a Környezettudományi és Környezetvédelmi Szakbizottság elnökeként folytatott, jelentős volt a VEAB életében. Elnöke volt a BIB Környezet- és Vízvédelmi Szakbizottságának, tagja volt az MTA Botanikai Bizottságának és a TMB-nek. Veszprém, majd Zala megyei vonatkozású és munkahelyi társadalmi tevékenységének értéke is jelentős. Lakóhelye kulturális életét botanikai ismeretei révén gyarapította, botanikuskertet létesített, emléklát ültetett Bartók Béla tiszteletére, Borbás Vince emlékkövet és balatonparti sétányt avatott, ökológiai kutató laboratóriumot létesített.

Egyetemi előadásait mezőgazdasági növénytan, növényföldrajz és ökológia tárgykörben tartotta. Természetvédelmi, környezetvédelem biológiai alapjait ismertető speciálkollégiumokat hirdetett Szakterületén részt vett a posztgraduális képzésben is. Egyeteme jó hírnevének kialakításához külföldi díszdoktorok előterjesztésével, fogadtatásával járult hozzá. Ő maga vendégprofesszorként működött Justus Liebig Egyetemen (Giessen), és a bécsi Mezőgazdasági Egyetemen. Emellett számtalan külföldi hallgató és kutató csoportot fogadott hazai geobotanikai tanulmányutakra. Élete legszebb eredményei között tartotta számon a Strassbourghban rendezett Európai Ligeterdő Szimpózium általa szervezett dunai szubmediterrán és illír exkurzióját (Baja 1985) és a VEAB "Biológia a vízgazdálkodásban" konferenciát (Veszprém 1987), mely ugyancsak az ő munkájának köszönhető.

Külföldi tudományos testületek között tagja volt az Internationale Vereinigung für Vegetationskunde választmányának, elnökhelyettese a Clusius Nemzetközi Biológiai Társaságnak, tagja a World Wildlife Fund-nak (WWF), szerkesztőségi tagja a Braun-Blanquetia-nak, Aquatic Botany-nak.

Élete utolsó évtizedét, a családját ért tragikus sorsesapás ellenére, példamutatóan fegyelmezett, megfeszített munkával töltötte. Fáradhatatlanul oktatott, kutatott, szervezett. Tanítványai között a magyar mezőgazdaság szakemberei, tudományos életünk kiválóságai, egyetemi oktatók köszönik pályafutásukat segítőkészségének. A 65. születésnapját köszöntő tanszéki kollokviumon esaknem mind megjelentek vagy üzenetet küldtek az első hívó szóva, a hála, az egymás iránti megbecsülés jeleként. Mindannyian természetesen tartották, hogy öt év múlva ismét találkoznak...

Lengyel földön, az I.P.E. botanikai tanulmányútján, 65 éves korában érte a váratlan szívhalál, amikor *Benula pendula x oycoviensis*-t éppen megtalálta 1989. július 10-én.